

ט' בטבת, תשע"ח, 27.12.2017

גיליון מס' 590

פרשת ויחי

"הַאֲסִפוּ וְאִגְיְדָה לָכֶם" – בין פרט לכלל

מאת שלומית קליין, משואות יצחק

פרשת ויחי סוגרת את חומש בראשית בקשירת כל קצוות החוטים של העלילות שליוו אותנו בפרשיות הקודמות. יוסף ואחיו חיים בשלום וברוח במצרים מבלי שפגעי הרעב בכנען יפריעו להם. יעקב קבור בשדה המכפלה לפי רצונו, ויוסף נפטר לאחר שבניו קיבלו את הברכה, והוא זוכה ל-17 שנה של מגורים לצד אביו ופיצוי תקופת הבדידות שליוותה אותו מנערותו.

באופן חריג הפרשה נפתחת כ"פרשה סתומה". המעבר מהפרשה הקודמת לזו, חולף ללא הפסקה, ללא נשימה וללא רמז ל-17 השנים שחלפו, אך כבר במעבר בין שני הפסוקים ניתן להבחין בתהליך משמעותי שעבר על הדמויות, מ"וַיְחִי יַעֲקֹב" (מז,כח), בו מתוארים חייו של יעקב בקצרה, עד לשלב שהופך עד מהרה ל"וַיִּקְרְבוּ יְמֵי יִשְׂרָאֵל לְמוֹת". אותו יעקב שחי את שני חייו במספר השנים המדובר, הופך לישראל כאשר קרבים ימיו למוות, ובוחר לנקוט בשורה של צעדים באותו השם "ישראל", בטרם נאסף אל אבותיו: הוא משביע את יוסף שיקבור אותו במערת המכפלה, הוא מברך את בניו של יוסף בהיפוך בין הצעיר לבכור, והוא אוסף את בניו שלו לומר להם את ברכתיו, או כפי שהוא מגדיר זאת "אֵת אֲשֶׁר יִקְרָא אֶתְכֶם בְּאַחֲרֵית הַיָּמִים" (מט,א).

בכל אחד מהצעדים הללו ניתן לראות כיצד מכין יעקב את בניו למעבר מהמשפחה הפרטית - להיות לעם, לקבוצה ולכלל.

ראשית, הוא מצביע על המיקום הגיאוגרפי אליו עליהם לשאוף. "עם" מוגדר על פי המילון כקבוצה חברתית בעלת מספר מאפיינים משותפים ייחודיים, כגון מוצא אתני, שפה, דת, תרבות, היסטוריה, מנהגים או אזור גאוגרפי. הבחירה של יעקב את יוסף בשבועתו מובאת לפרטי פרטים, היכן מערת הקבורה הזו, מה הזכויות המשפטיות עליה ובעיקר – מי קבור בה "וַיִּשְׁכַּבְתִּי עִם אֲבֹתִי" (מז,ל). יעקב מדגיש בפני יוסף כי לקבוצת האחים הזו המתגוררת יחד במצרים, יש נקודת פתיחה ויש לאן לחזור. במובן הזה הוא מאגד אותם למאפיין של ההיסטוריה ושל האזור הגיאוגרפי אליהם הם משתייכים, כנראה לאור הבנתו ששאר המאפיינים יתכן וייעלמו בתוך החיים לצל התרבות המצרית הענפה.

בהמשך, הוא מפר את הכלל שבו המנהיג הוא בהכרח הבכור. את הכלל הזה הפר יעקב בעצמו עם גניבת הבכורה מעשו, אך הפעם הוא, כנותן הברכה וכמנהל הירושה, מתעקש עליה, ומסביר רש"י על פי מסכת עבודה זרה: "שעתיד יהושע לצאת ממנו שינחיל את הארץ וילמד תורה לישראל". יעקב צפה בפוטנציאל המנהיגותי של אפרים העולה על מנשה, בהבנה כי יהושע בן נון יצא מזרעו. בניגוד למשפחה המסורתית, בה הבכור הוא המנהיג

בהכרח, יעקב מסביר כי בציבור של עם, המנהיג ייבחר על פי יכולותיו המנהיגותיות, על פי התאמת כישוריו להנהגת עם ולא על פי מיקומו במשפחה.

ואז הוא מבקש משאר האחים: "הַאֲסֹפוּ וְאֶגִּידָה לָכֶם, אֵת אֲשֶׁר-יִקְרָא אֶתְכֶם, בְּאַחֲרֵית הַיָּמִים" (מט,א). במעבר מבני יעקב - לישראל, אביכם, במעבר מהיותם הבנים הפרטיים שלו להבנה כי יש ישראל אחד, על הבנים לשמוע איך להתנהל. איך יתנהל המעבר מהחיים הפרטיים של כל בן לעצמו אל התנהלות ציבורית וכללית. ויעקב מפרט זאת עבור כל אחד ואחד.

בבראשית רבה (צ"ח) מוסבר כי "בא לגלות להם את הקץ ונתכסה ממנו ... והנתיבות שלום מרחיב: "דכל מה דאיצטריך לגלאה גלי ומה נשאר סתים... ואגידה מלשון אגד, תתאספו ותתאגדו יחד, את אשר יקרא אתכם, דבר זה יהיה יקר וחשוב מאוד באחרית הימים" (נתיבות שלום לפרשת ויחי) יעקב מברך כל בן ובן בברכות שמכוונות למה שיצטרך כל אחד מהם לחזק או לשפר במעבר מיחיד לשבט, לכלל, אך יותר מהכל הוא מדגיש להם כי עליהם להיות מאוחדים, להתאסף ולהתאגד, כי זה מה שיאפשר להם להיגאל באחרית הימים, או לחילופין, להביא לחורבן כמו בימי בית שני.

בסגירת חומש בראשית ובפרידה מיעקב, יוסף והאחים, נאחל שנזכה באחרית ימים אלו להתאגד ולהאסף יחד בארצנו, ובכך לאפשר מצע מבורך לגאולה, וגם לגשמים טובים בעתם.

שלומית קליין – חברת משואות יצחק, נשואה ליוחאי ואמא לארבעה מתוקים.

דף פרשת שבוע של הקיבוץ הדתי מופיע באתר הקיבוץ הדתי: www.kdati.org.il
כדי לקבל את הדף כל שבוע בדואר אלקטרוני, יש לשלוח הודעה אל: webmaster@kdati.org.il
ולרשום [subscribe](#) בשורת הנושא. כדי להפסיק, יש לכתוב [unsubscribe](#) בשורת הנושא.
תגובות למאמרים וכן הצעות לכתוב מאמרים, יש לשלוח אל: amudim@kdati.org.il